



v|b|z

biblioteka  
**1000 CVJETOVA**

knjiga 69.

glavni urednik  
**Nenad Rizvanović**

**Margaret Starbird**  
**Žena s posudom od alabastera**

Copyright © za hrvatsko izdanje  
**V.B.Z. d.o.o.**  
10010 Zagreb, Dračevička 12  
tel: 01/6235-419, fax: 01/6235-418  
e-mail: info@vbz.hr  
www.vbz.hr

za nakladnika:  
**Boško Zatezalo**

urednik:  
**Bruno Šimleša**

lektura i korektura:  
**Ljerka Česi**

grafička priprema:  
**V.B.Z. studio, Zagreb**

tisak:  
**Grafički zavod Hrvatske d.o.o., Zagreb**  
listopad 2007.

**Margaret  
Starbird  
Žena s  
posudom  
od alabastera**

**Marija Magdalena i Sveti gral**

6 angleškoga prevela:  
Rođna Rojc-Belčec

# Dozvole

Slikovne karte tarota Charlesa VI. preuzete su iz knjige *The Tarot, How to Use and Interpret the Cards* (Tarot, Kako koristiti i tumačiti karte) iz 1976. godine, a objavljujem ih s dopuštenjem autora Briana Innesa. Slike *Madona s knjigom*, *Madona s narom*, *Veličanstvena Madona*, *Noli Me Tangere* i *Put prema kalvariji* objavljujem s dopuštenjem tvrtke Scala/Art Resource, New York. Sliku *Sveta Marija Magdalena pod križem* objavljujem s dopuštenjem muzeja Fogg Art, Harvard University Art Museums. Sliku *Derelicta* objavljujem s dopuštenjem tvrtke Ali-nari/Art Resource iz New Yorka. Sliku *Magdalena pokajnica* objavljujem s dopuštenjem Metropolitanskog muzeja umjetnosti kojemu su je poklonili gospodin i gospođa Charles Wrightsman. Tapiseriju *Lov na jednoroga*, VII. pano pod nazivom »Jednorog u zarobljeništvu«, objavljujem s dopuštenjem Metropolitanskog muzeja umjetnosti, koju je muzeju poklonio John D. Rockefeller mlađi te se čuva u zbirci Cloisters. *La Dame la Licorne*, panoi »Vid« i »Dodir«, objavljujem s dopuštenjem tvrtke Giraudon/Art Resource iz New Yorka.

## sadržaj

9	Ilustracije
11	Zahvale
13	Predgovor doktora teologije velečasnog Terrancea Sweeneya
19	Predgovor
25	Uvod
	Mirjam od Vrta
41	1. Izgubljena zaručnica
51	2. Zaručnik
63	3. Kraljevska krv i loza
77	4. Buđenje 12. stoljeća
113	5. Relikti skrivene Crkve
137	6. Krivovjerni umjetnici i njihovi simboli
151	7. Jednorog i Gospa
161	8. Zaručnica u narodnim predajama i legendama
171	9. Pustinja će procvjetati
191	Epilog
	Ponovno sveto sjedinjenje
195	Bilješke
199	Odabrana bibliografija
203	Kazalo

# Predgovor

U jednom od najjasnijih i najdramatičnijih susreta u ljudskoj povijesti, Isus je rekao Pilatu: »Ja sam se zato rodio i zato došao na svijet da svjedočim za istinu. Svatko tko je prijatelj istine sluša moj glas«. Pilat ga je upitao: »Što je istina?«

Pilat je bio svjestan da Isus nije počinio nikakav zločin, pa ipak ga je osudio na smrt razapinjanjem. »Istina« Isusove nedužnosti bila je Pilatu pred nosom, ali na nju se nije osvrtao, nego se usredotočio na moći koje su mu se suprotstavljale – na moć Cezara i Hrama. Pilat je žrtvovao Isusov život i istinu kako bi se zaštitio od religijskih i političkih moći koje su ga ugrožavale.

Iz toga susreta možemo izvući bolnu, ali iznimno važnu pouku: istinu ne određuje politička moć, kao ni religijsko uvjerenje. Isus nije bio kriv samo zato što su hramske vlasti i Pilatova osuda objavili da je kriv, kao što se Sunce ne okreće oko Zemlje samo zato što je Katolička crkva stoljećima tvrdila da je tako. Istinu ne određuje ljudska želja, niti ljudski proglasi. Istina je usklađenost ljudskoga uma i srca s onime što jest.

Smatram da je to prijeko potrebno naglasiti, jer se moć, opći stavovi i tradicija prečesto shvaćaju kao sinonimi istine. Učenja Rimokatoličke crkve o Svetoj obitelji pokazuju to na nevjerojatan način. Prema tome učenju, Josip nikada nije bio u bračnim odnosima sa svojom suprugom; Marija je rodila samo jedno dijete, Isusa, pa je čak i u trenutku svoje smrti bila djevica, a Isus se nikada nije oženio.

Tijekom 12 godina katoličke osnovne i srednje škole te dodatne 23 godine jezuitskoga i svećeničkog obrazovanja uvijek sam se susretao s takvim opisom Svete obitelji. Odgojen u toj tradiciji, osnaženom idejom da je »Bogu sve moguće«, radosno sam prihvatio takav opis, smatrajući ga posve usklađenim s jedinstvenošću Božjih otkrivenja. Sve što se suprotstavljalo djevičanstvu Marije, Josipa i Isusa doživljavao sam kao ozbiljnu uvredu. Poput Margaret Starbird, koju je zgrozila i

do srži potresla postavka da je Isus bio oženjen, crkvena učenja o čednosti Svete obitelji prihvaćao sam kao svetu »istinu«.

No, nakon deset godina istraživanja povijesnoga podrijetla crkvenih zakona koji se odnose na celibat svećenika, konačno sam spoznao da crkvene stavove o bračnoj intimnosti prožima ozbiljna pristranost, da ne kažem neuroza. Ta je predrasuda, potekla iz gnosticizma i maniheizma\*, širila poruku da je bračni odnos u najboljem slučaju jedva prihvatljiv, a u najgorem grešno ovjekovječivanje zla u svijetu.

Marcion\*\*, koji je bio jedan od najuvjerljivijih gnostičkih kršćana, krštenje i euharistiju dopuštao je samo djevicama, udovicama i oženjenim parovima koji su pristajali suzdržavati se od seksualnih odnosa. Njegovi su sljedbenici prirodu smatrali zlom, a budući da Zemlju nisu željeli ispunjavati dodatnim zlom, nisu se ženili. Julije Kasijan\*\*\*, također gnostik, tvrdio je da tijekom seksualnog odnosa ljudi postaju nalik životinjama te da je Isus došao na Zemlju kako bi spriječio takve odnose. Sveti Ambrozije\*\*\*\* brak je smatrao »teškim teretom« i svakoga tko je razmišljao o braku podsjećao je da pripazi na vezanost i podložnost u bračnoj ljubavi. Tacijan\*\*\*\*\* je podučavao da je seksualni čin smislio vrag te mu se činilo da je kršćanski život »nezamisliv bez djevičanstva«. Augustin je tvrdio da »um muškarca ništa ne može tako odvući s visina kao ženski zagrljaji i ono tjelesno združivanje bez kojega muškarac ne može imati suprugu«. Justinijan mučenik bio je toliko sumnjičav u pogledu bračnoga odnosa da nije mogao ni zamisliti da je Marija Isusa začela u seksualnom činu; tvrdio je da je Marija začela kao djevica. Origen\*\*\*\*\* je, vjerujući da je Isus položio zavjet savršene čednosti, kastrirao samoga sebe.

\* Maniheizam, drevna religija nazvana po svojem utemeljitelju, perzijskom mudracu Maniju, nekoliko je stoljeća predstavljala glavnog protivnika kršćanstvu; u maniheizmu je najvažnija dualistička podjela svemira na carstvo dobra, duha i svjetlosti, kojim upravlja Bog te carstvo tame i materije, kojim upravlja Sotona (prim. prev.)

\*\* Marcion (oko 100-160), utemeljitelj jedne od kršćanskih sljedbi, rođen u Sinopi u Pontu, koja se danas nalazi u Turskoj; budući da su se njegovi stavovi razlikovali od utvrđene kršćanske doktrine ekskomuniciran je kao krivovjerac i osno- vao vlastitu sljedbu, isposničku i celibatnu, koja je naglo jačala i cvjetala na Zapadu sve do otprilike četvrtog stoljeća, kad ju je vjerojatno apsorbirao maniheizam (prim. prev.)

\*\*\* Julije Kasijan, gnostik o kojemu se gotovo ništa ne zna (prim. prev.)

\*\*\*\* Sveti Ambrozije, (339-397), jedan od najčuvenijih crkvenih otaca, rođen u Trieru u današnjoj Njemačkoj, a obrazovan u Rimu; 374. godine izabran za biskupa u Milanu (prim. prev.)

\*\*\*\*\* Tacijan, jedan od prvih apologeta uz Aristida, Atenagoru, Justinijana mučenika i Tertulijana koji su tijekom prvih stoljeća nove ere pokušavali dokazati da je kršćanstvo i moralno i filozofski superiorno u odnosu na paganizam (prim. prev.)

\*\*\*\*\* Origen (oko 185. - otprilike 254.), rođen u Aleksandriji, proslavljeni kršćanski pisac, učitelj i teolog, možda najbolji biblijski učenjak rane crkve (prim. prev.)

Sumnja u pogledu bračnoga odnosa bila je tako duboko ukorijenjena da je Crkva od četvrtoga stoljeća počela donositi zakone kojima se oženjenim svećenicima zabranjivalo održavanje seksualnih odnosa sa suprugama te rađanje djece. Kad su oženjeni svećenici odbili pokoriti se takvim nekršćanskim i neetičkim zakonima, bili su sve teže kažnjavani globama, javnim šibanjima, zatvorom, izbacivanjem iz redova svećenstva, ukidanjem svih svećeničkih brakova i papinskim ukazima kojima su supruge i djeca svećenika postajali crkveno roblje.

Duboko me potresla vlastita spoznaja o toj seksualnoj neurozi crkvenoga učenja i zakona. Jesu li možda takvi iskrivljeni stavovi u pogledu bračne intimnosti uvelike pripomogli oblikovanju crkvenih učenja o Svetoj obitelji? Je li moguće da je crkvena nesklonost prema seksualnom činu dovela do netočnog opisa Isusa, Marije i Josipa? A što ako Isus, zapravo, nije bio jedino dijete koje je Marija rodila? Ne bi li u takvom slučaju i samu Mariju povrijedilo što je smatraju djevičanskom majkom jednoga jedinog djeteta? Zar to ne bi predstavljalo nijekanje njezine ostale djece i uvredu njezinoj intimnoj ljubavi prema suprugu? Ne bi li to bila medvjeda usluga samoj kršćanskoj vjeri?

U Evandjelju po Mateju stoji: »Dok je on još govorio narodu, stajahu vani njegova majka i njegova braća. Željeli su s njim govoriti«. U Evandjelju po Marku 3:31 piše: »Uto stignu njegova majka i njegova braća. Ostadoše vani i poslaše neke k njemu da ga zovnu«. U Evandjelju po Luki 8:19 je zapisano: »Majka njegova i braća htjedoše k njemu, ali mu ne mogoše prići zbog mnoštva naroda«. Kod Mateja 13:55-56 piše: »Zar mu se majka ne zove Marija, a braća njegova: Jakov, Josip, Šimun i Juda? Zar se njegove sestre ne nalaze među nama?« A kod Marka 6:3 stoji: »Zar nije ovo tesar, sin Marijin, a brat Jakovljevi, Josipov, Judin i Šimunov? Zar mu se sestre ne nalaze ovdje među nama?« Sveti Pavao u Prvoj poslanici Korinćanima 9:5 kaže: »Zar nemamo pravo voditi sa sobom sestru kao i ostali apostoli i braća Gospodnja, i Kefa?« Ti dokazi iz Svetih spisa onemogućuju nam prihvatiti crkvenu tvrdnju koja se ne temelji na Bibliji da Josip i Marija nisu imali djece osim Isusa te da su njihovi bračni odnosi bili posve čedni.

Marija nije djevičanska majka jednog jedinoga djeteta samo zato što Crkva tvrdi da jest. Postoje zapisi o njezinoj djeci i bračnome odnosu s Josipom. Priznanjem te istine odajemo im počast. Ako je Marija uistinu imala nekoliko sinova i kćeri, kao što to svjedoči Biblija, tada joj počast ne odajemo vjerujući i tvrdeći da je rodila samo jedno dijete i umrla kao djevica.

Slično tome, Isus nije živio u celibatu samo stoga što Crkva uči da je tako bilo. U Bibliji nema dokaza da je Isus bio oženjen, kao što nigdje ne piše ni da nije bio oženjen, niti da je dao obećanje ili položio zavjet da se neće ženiti.

Kako bi potkrijepio svoje uvjerenje da je Isus bio oženjen, židovski učenjak Ben-Chorin iznosi »niz neizravnih dokaza«. U vrijeme dok je Isus hodao Zemljom judaizam je brak smatrao ispunjenjem Božje zapovjedi »budite plodni i množite se«. Luka u svojemu Evandelju 2:51-52 ukazuje da je Isus, živeći pod okriljem roditelja, »napredovao u mudrosti, rastu i milosti 'pred Bogom i ljudima'«. Ben-Chorin tvrdi da je posve vjerojatno kako su Isusovi roditelji, u skladu s običajem, potražili za njega prikladnu zaručnicu te da se Isus oženio poput svakoga drugog mladića, osobito poput onih koji proučavaju Toru. Štoviše, da se nije oženio, farizeji koji su mu se suprotstavljali najvjerojatnije bi ga zbog toga korili. Da je Isus uistinu živio u celibatu, sveti Pavao bi, iznoseći razloge zbog kojih ističe vrijednost celibata, kao primjer nesumnjivo naveo i Isusov život. No, Pavao to nije učinio. Stoga Ben-Chorin zaključuje da je Isus bio oženjen.

S druge, pak, strane, ako je Isus bio oženjen, moramo se zapitati zašto se u Svetim spisima nigdje određeno ne spominje njegova ženidba, kao ni ime njegove žene? Margaret Starbird na to pitanje odgovara tezom da je život njegove žene vjerojatno bio u opasnosti, pa je to bio dovoljan razlog da se njezino ime isključi iz svih suvremenih zapisa. To je objašnjenje posve uvjerljivo, osobito u svjetlosti teških progona najranijih Isusovih sljedbenika. M. Starbird navodi: »Ne mogu dokazati da je Isus bio oženjen ili da je Marija Magdalena bila majka njegova djeteta... No, *mogu* potvrditi da su te postavke predstavljale temelje takozvanog krivovjerja koji su u srednjem vijeku bili široko rasprostranjeni; da ostatke toga krivovjerja možemo pronaći u brojnim umjetničkim i književnim djelima te da je hijerarhija Rimske crkve žestoko napadala to krivovjerje, ali je ono preživjelo usprkos nemilosrdnim progonima«.

Propitivanje vjerskih dogmi može biti iznimno teško i opasno, osobito ako je riječ o osjetljivom emocionalnom pitanju seksualnoga identiteta Svete obitelji. Daleko je jednostavnije službeno učenje i tradiciju prihvatiti kao čistu istinu. Iako je Katolička crkva svojim mnogobrojnim dobrim djelima pridonijela razvoju duhovnosti i civilizacije, njezin stav prema ljudskoj seksualnosti pokazuje ozbiljne nedostatke. Ako su ti nedostaci pridonijeli stvaranju neistinite slike o Isusu, Mariji i Josipu,



tada je dužnost savjesnih kršćana da učine sve što mogu kako bi razotkrili istinu o Svetoj obitelji. Takav bi pothvat nedvojbeno zahtijevao žrtvu, a istraživače izložio neugodnostima i porugi. Za to je hodočašće prijeko potrebna hrabrost i duboko poštovanje prema istini, jer je ono ispunjeno opasnostima i prijevarama te podložno zabludama.

Ova knjiga predstavlja smiono istraživanje osobito osjetljivog pitanja. Ona pokušava razotkriti značenje Svetoga grala i pronaći izgublenu Isusovu zaručnicu. Je li Isus bio oženjen ili nije treba tek dokazati, a i sama autorica priznaje da njezina otkrića, koliko god bila informativna i značajna, ne dokazuju njezinu pretpostavku. No, sve dok Crkva ne pruži stvaran dokaz da je Isus živio u celibatu, ne treba se plašiti onih koji svojim umom, srcem i dušom tragaju za istinom o Isusovoj obitelji, ne treba im se izrugivati, nego ih duboko poštovati.

Velečasni Terrance A. Sweeney, doktor teologije  
Sherman Oaks, Kalifornija  
Siječanj 1993. godine

*Velečasni Terrance A. Sweeney, autor knjige A Church Divided (Podijeljena Crkva) i What God Hath Joined (Što je Bog spojio) diplomirao je komunikacijske vještine i doktorirao teologiju i umjetnost.*

# Predgovor

Možda je institucionalno kršćanstvo, koje je gotovo dvije tisuće godina oblikovalo zapadnjačku civilizaciju, nastalo na golemoj doktrinarnoj pogrešci – na teološkom ekvivalentu »rasjeda svetoga Andrije« – a to je nijekanje ženstvenosti. Godinama sam imala nejasan osjećaj da nešto nije u redu sa samim temeljima mojega svijeta, da se naša kultura predugo s prezirom odnosi prema ženskome načelu i podcjenjuje ga. No, tek sam 1985. godine naišla na dokumentirani dokaz o razornoj raspuklini u kršćanskoj priči. Na preporuku bliske prijateljice koja je znala da me jako zanimaju židovsko-kršćanski sveti spisi i podrijetlo kršćanstva, u travnju 1985. godine, pročitala sam knjigu *The Holy Blood and the Holy Grail* (Sveta krv i Sveti gral), koja je u Sjedinjenim Američkim Državama objavljena pod naslovom *Holy Blood, Holy Grail*. Bila sam iskreno zaprepastena.

Najprije sam pomislila da su autori knjige, Michael Baigent, Richard Leigh i Henry Lincoln zacijelo u krivu. Činilo mi se da njihova knjiga graniči s bogohuljenjem. Njezina je suštinska pretpostavka da je Isus Krist bio oženjen »drugom Marijom« iz Evanđelja. Tu Mariju nazivamo »Magdalenom«, a u zapadnjačkom slikarstvu Magdalena drži alabasternu posudu – ona je svetica koju Crkva naziva pokajnicom. Ne samo da me je ta teza zaprepastila, nego sam bila i potresena. Ako je to, doista, istina, kako bi Crkva zaboravila spomenuti takvo što? Tako važna pretpostavka ne bi se mogla previdjeti tijekom čitavih dvije tisuće godina crkvene povijesti! Pa ipak, dokazi koje su prikupili autori knjige *Sveta krv, Sveti gral* ukazuju na to da je inkvizicija stoljećima nemilosrdno ugušivala tu istinu.

Budući da sam odana kći Rimokatoličke crkve, odmah sam pretpostavila da su autori te krivovjerne knjige pogriješili. No, njihova mi središnja postavka – da je Isus bio oženjen – nije davala mira. Proganjala

\* Rasjed svetoga Andrije, geološko rasjedno područje u Kaliforniji dugačko oko 1000 kilometara na kojemu zbog sudaranja dviju tektonskih ploča dolazi do čestih potresa (prim. prev.)

me. A što ako je to istina? Što ako je Marija Magdalena, Isusova su-  
pruga, na neki način izbrisana iz priče i što ako se rana Crkva nastavi-  
vila razvijati lišena njezine blagotvorne prisutnosti?

Više nisam mogla podnijeti razmišljanje o implikacijama takvoga  
strašnog gubitka za Crkvu i čovječanstvo. U suzama sam molila, raz-  
matrajući tu krivovjernu verziju evanđelja. Bila sam svjesna da mor-  
ram otkriti istinu. Naoružana fakultetskim znanjem komparativne  
književnosti, srednjovjekovnih istraživanja, lingvistike i proučavanja  
svetih spisa, otrla sam suze i bacila se na proučavanje te knjige, pret-  
postavljajući da ću uskoro moći pobiti njezina načela. Knjiga se doti-  
cala mnogih područja koja su me osobito zanimala i u kojima sam bila  
stručna: religije, srednjovjekovne civilizacije, umjetnosti, književnosti  
i simbolizma. Godinama sam podučavala Bibliju i religijsko obrazo-  
vanje, pa sam se našla na svome terenu.

U početku sam mislila da će rušenje toga krivovjerja biti posve jed-  
nostavno. Pregledala sam slike umjetnika za koje autori knjige *Sveta  
krv*, *Sveti gral* tvrde da su upleteni u urotu krivovjerja koja se odnosi  
na Gral. Proučila sam simbole na tim slikama, usporedila ih s vode-  
nim žigovima albigenza (krivovjeraca kojih je osobito mnogo bilo od  
1020-1250. godine na jugu Francuske), koje sam prije dosta godina ot-  
krila u nepoznatom djelu Harolda Bayleya pod nazivom *The Lost Lan-  
guage of Symbolism* (Izgubljeni jezik simbolizma). Uznemirila sam se ot-  
krivši da djela tih srednjovjekovnih umjetnika sadrže naznake koje očito  
*podupiru* krivovjerje o Gralu. Budući da nisam uspjela oboriti te kri-  
vovjerne teze na njihovu području, nastavila sam s radom.

Istraživanje me s vremenom odvelo duboko u europsku povijest,  
heraldiku, rituale slobodnih zidara, srednjovjekovnu umjetnost, sim-  
bolizam, psihologiju, mitologiju, religiju te židovske i kršćanske svete  
spise. Kamo god bih pogledala, otkrivala sam dokaze o ženskome na-  
čelu koje je u židovsko-kršćanskoj tradiciji izgubljeno ili zaniijekano,  
kao i dokaze različitih pokušaja da se Zaručnica ponovno uzdigne na  
svoj nekoć poštovanja dostojan položaj. Što sam dublje ulazila u te  
materijale, to mi je postajalo očitije kako se u teorijama iznijetim u  
*Svetoj krvi*, *Svetom gralu* krije posve čvrst temelj. Postupno sam shvati-  
la da sam prihvatila načela krivovjerja o Gralu – upravo onu teoriju  
koju sam na početku željela oboriti.

Prikupljajući materijal za ovu knjigu, radila sam držeći se pretpo-  
stavke »gdje ima dima, ima i vatre«. Kad se može prikupiti tako velik  
broj dokaza iz mnoštva raznolikih izvora kako bi se potvrdila jedna

71

jedina pretpostavka, logično je zaključiti da je ta pretpostavka prilično ozbiljna. Isto tako, lako je moguće da se svojevrsna istina krije i u glasinama koje su se održale dvije tisuće godina, a nedavno su izronile na površinu pred očima javnosti u filmovima *Godspell*, *Jesus Christ Superstar* i *The Last Temptation of Christ*, koji prikazuju osobito blizak i značajan odnos Isusa i Marije Magdalene.

Dakako, ne mogu dokazati da su načela krivovjerja o Gralu istinita – da je Isus bio oženjen ili da je Marija Magdalena bila majka njegova djeteta. Ne mogu dokazati čak ni to da je žena s alabasternom posudom, koja je Isusa pomazala u Betaniji, bila Marija Magdalena. No, mogu potvrditi da su te postavke predstavljale temelje krivovjerja koje je u srednjem vijeku bilo nadaleko rasprostranjeno; da ostatke toga krivovjerja možemo pronaći u brojnim umjetničkim i književnim djelima; te da je hijerarhija Rimske crkve žestoko napadala to krivovjerje, ali je ono preživjelo usprkos nemilosrdnim progonima.

Krivovjerje koje je na životu održavalo drukčiju verziju Isusova života Crkva je nemilosrdno proganjala, sudila mu i osudila ga na propast. No, priča o Svetom Zaručniku/Kralju Izraela bila je, kako se pokazalo, previše otporna čak i za inkviziciju. Uvijek je iznova nicala, poput žilave loze koja se širi pod zemljom, a onda izvire na površinu. Pojavljivala se ondje gdje je inkvizicija i institucije nisu mogle iskorijeniti – u narodnim pričama Europe, u njezinoj umjetnosti i književnosti – uvijek prikrivena, uvijek ispričana u simbolima, ali posvuda prisutna. Održavala je na životu nade Davidovih krvnih nasljednika, koji se često spominju kao »loza«.

U pogledu krivovjerja koje se odnosi na Isusov brak postoji nekoliko različitih mogućnosti. Možda je ta pretpostavka istinita, pa se održala zato što su njezini pristalice ne samo vjerovali, nego i znali da je istinita (možda su imali svojevrsan dokaz, kao što je čuveno »templarsko blago«, u obliku izvornih dokumenata ili artefakata); možda su je, pak, širili u pokušaju obnavljanja izgubljenog ženskog načela u okvirima kršćanske dogme, koja je očigledno pretezala na stranu muškog načela.

Obnavljanje ravnoteže suprotnosti, koje predstavlja temelj klasične filozofije, zacijelo je bilo shvaćeno kao nešto prijeko potrebno za dobrobit civilizacije. Kult ženskoga načela cvao je u Provansi u 12. stoljeću. Istodobni pokušaji židovskih kabalista da obnove »Gospu Matronit« kao izgubljenu Jahvinu suprugu u židovskoj mitologiji potvrđuju činjenicu da se takva obnova ženskoga načela smatrala važnom, zapravo

presudnom. Slični pokret odvija se i danas u zapadnjačkom svijetu, a temelji se na jungovskim psihološkim istraživanjima, azijskom razumijevanju jina/janga te svijesti o Božici. Također su značajna nedavna brojna prikazanja Djevice Marije – »Naše Gospe, Kraljice Mira« – i njezinih ikona, jedine slike Božice koja je u kršćanstvu dopuštena, za koje se priča da u crkvama širom svijeta liju suze. Te su pojave proteklih godina objavljivali mediji diljem svijeta. Crkva ne može tvrditi da nije riječ o poruci. Čak je i kamen proplakao! Prezreno i zaboravljeno žensko načelo preklinje da ga priznamo i prigrlimo u svojem modernom dobu.

Gubitak ženskoga načela imao je katastrofalan učinak na našu kulturu. Dok se drugo tisućljeće kršćanstva primiče kraju, taj gubitak duboko pogađa i muškarce i žene. Darovi ženskoga načela nisu potpuno prihvaćeni niti ih se dovoljno cijeni. Muško načelo, pak, frustrirano vlastitom nesposobnošću kanaliziranja svojih energija u skladu s posve razvijenim ženskim načelom, nastavlja voditi svijet s mačem u ruci, nerazborito vitlajući oružjem, nerijetko donoseći nasilje i razaranje.

U drevnome je svijetu ravnoteža suprotnih energija bila pravilno shvaćena i poštovana. No, u našem modernom svijetu dominiraju muške osobine i stavovi. Mali je korak od obožavanja moći i slave muškoga/sunčanog načela do »obožavanja sina«, kulta koji previše često stvara iskvarene i nezrele muškarce – bijesne, frustrirane, umorne od svijeta i često opasne. Muško načelo, nesposobno povezati se sa svojom »drugom polovicom«, u konačnici pati od beskorisnosti. Krajnji rezultati obezvređivanja ženskoga načela nisu samo zagađenje okoliša, hedonizam i razularení zločini – nego je njegova konačna svrha holokaust.

Ova knjiga predstavlja istraživanje krivovjerja o Svetome gralu i argument za vraćanje statusa Isusovoj ženi uz pomoć važnih posrednih dokaza. Ona je ujedno i potraga za značenjem Izgubljene Zaručnice u ljudskoj psihi, a nadam se da će njezin povratak u našu paradigmu, kako bi se uspostavila cjelovitost, pomoći u iscjeljivanju puste zemlje.

U ovoj sam knjizi zabilježila rezultate osobne potrage za Izgubljenom Zaručnicom u priči o kršćanstvu. Pokušala sam objasniti kako je došlo do toga da se ona izgubila i koliko je taj gubitak katastrofalan za zapadnjačku civilizaciju. Također sam pokušala zamisliti što bi se dogodilo kad bi Zaručnica ponovno zauzela svoje mjesto u našoj paradigmi.

Godine koje sam provela u istraživanju ovoga materijala uzele su svoj danak. Tu priču nisam shvatila olako. Mučila sam se s tim materijalom, trudeći se dati mu svojevrsan oblik i značenje. Dugo sam i tegobno radila. Povremeno sam se plašila da ću izgubiti tlo pod noga-

ma. Morala sam iskorijeniti i odbaciti doktrine u koje sam vjerovala te zasijati nova uvjerenja i dopustiti im da se ukorijene. Kako bih otkrila opasnu pogrešku u samim temeljima morala sam razotkriti čitav katolički okvir svojega djetinjstva, a onda, kad se provalija zatvorila, ponovno pažljivo izgraditi sustav uvjerenja. Taj je proces trajao sedam godina. U jednom sam trenutku odbacila ulogu branitelja doktrine i upustila se u potragu za istinom. Bolno sam svjesna da moji zaključci nisu uobičajeni, ali to ne znači da su neistiniti.

Mnogi ljudi postaju sve svjesniji provalije između otkrića modernih biblijskih učenjaka i verzije kršćanstva kakva se čuje sa crkvenih propovjedaonica. Nadam se da će ova knjiga poslužiti kao most koji ne nadnosi nad provalijom. Dok sam 1988. i 1989. godine studirala na Teološkom fakultetu Vanderbilta u Nashvillu, u Tennesseeju, otkrila sam da mnoge važne knjige biblijskih učenjaka desetljećima beskorisno leže na policama knjižnice, a da ih nitko nikada nije ni pročitao ni zamijetio, djelomično zbog suhoparnosti stila i načina pisanja. Zbog toga sam odlučila pisati razumljivim jezikom. Fusnote sam dodavala ondje gdje je to bilo prijeko potrebno, ali sam priču u osnovi ispričala u lako shvatljivom i razumljivom obliku. Jedna mi je prijateljica rekla da ne pričam nadugačko i naširoko, nego da zaključke iznosim na pladnju. U ovoj sam knjizi pokušala primijeniti i jedan i drugi pristup.

Pišući knjigu uzela sam si slobodu usporediti odlomke iz nekoliko verzija Biblije i odabrali one koji najbolje izražavaju značenje koje pokušavam prenijeti. Biblija kojom sam se godinama služila i iz koje sam uzela većinu citata je izdanje *Saint Joseph New Catholic Edition* (Novo katoličko izdanje svetoga Josipa) iz 1963. godine, samo stoga što sam s njom najbolje upoznata. U nekim slučajevima odabrani sam tekst preuzela iz *New International Version* (Nova međunarodna verzija) iz 1978. godine, a to sam i naglasila. Pokušala sam biti dosljedna, koristeći se nazivima i brojevima knjiga i psalama iz protestantskog biblijskog kanona, jer se njime koristi većina ljudi.

Nadam se da će ova knjiga i druge nadahnuti da se upuste u vlastitu, osobnu potragu za najdragocjenijim kršćanskim blagom, »biserom neusporedive vrijednosti« – Svetim gralom.

# Uvod

## Mirjam od vrta

*U ovoj fikcijskoj priči o Izgubljenoj Zaručnici židovska imena Ješua, Mirjam i Josef koriste se za Isusa, Mariju (sestru Lazara iz Betanije) i Josipa iz Arimateje.*

Zadrhtala je, čvrsto stežući ogrtač oko vitkog tijela. Zahladilo je. Blistavo sunce zapalo je iza vrtnoga zida, iza Hrama na gori Sionu. Vrtni su je mirisi umirivali, opuštajući joj napete živce, dok je skupljena sjedila na kamenoj klupi ispod bademova stabla. Srebrni Mjesec u opadanju bacao je sjenke na stazu. Povukla je nožnim prstom po mekanoj prašini, stvarajući mala uzdignuća u rastresitoy zemlji.

Uplašili su je tihi koraci. Pokušala je razaznati lik zasjenjena lica, zagognut tamnim ogrtačem. Muškarac ju je na trenutak bez riječi promatrao. Slična je ptici, pomislio je – jednako tako ranjiva. Blago je progovorio, pokušavajući ublažiti njezin strah: »Šalom, Mirjam. To sam ja, Josef«.

Na zvuk njegova poznatog glasa vitak lik pred njim vidljivo se opustio. »Josefe«. Glas joj se prekinuo. Suosjećajno ju je promatrao. Bila je blijeda i uzdrhtala, preplavljena tugom. Pružio je ruku i nehotice premošćujući mirisnu tamu koja ih je razdvajala u mjesečinom obasjanom vrtu.

»Josefe«, šapnula je, »nisam sigurna da to mogu podnijeti. Pokušao me je upozoriti, a ja sam mislila da razumijem«. Zadrhtala je u tami.

Josef ju je obgrlio oko ramena i čvrsto stegnuo. Sve dotad nije shvatio dubinu vlastita bola. Njezina je dugačka, tamna kosa blistala na mjesečini, a oči joj se caklile od suza.

»Mirjam«, blago je izustio. Oklijevao je. Zar već ionako nije dovoljno uznemirena? No, obećao je svojemu prijatelju da će je zaštititi. A za to je postojao samo jedan način: moraju otići odmah, skriveni tamom. Nije se moglo znati kad bi je vlasti mogle doći potražiti.

»Mirjam, dobio sam upozorenje. Moramo napustiti Jeruzalem – i to noćas. Za tebe nije sigurno da ostaneš ovdje. Pilat i Herod Antipa mogli bi poslati po tebe«.

Okrenula je glavu na drugu stranu, zureći u sjenke. Onda se ponovno polagano okrenula prema njemu i pogledala ga. »Misiš li da moram pobjeći?«, jedva čujno je šapnula.

Oklijevao je, »Tako je, Mirjam. To je jedini način. Obećao sam Ješui da ću te štiti i pod cijenu vlastita života. Nemamo izbora«.

Kimnula je, »Dobro, Josefe. Znam. Čitao mi je riječi proroka Miheja. Razumijem. To je zbog obećanja. Učinit ću što predlažeš. Ali, što će biti s Martom i Lazarom?«

Josef je odmahnuo glavom, »Nisam im čak ni rekao kamo idemo. Rekao sam da ću te sakriti u gradu. Dok ne prođe opasnost, nitko ne smije znati da smo otišli. Oni će zasad ostati ovdje. Reći će da si bolesna, tako da te možda nitko neće tražiti. Po njih ćemo poslati kasnije«.

Josef je sve isplanirao: putovat će kao otac i kći i privlačiti što manje pozornosti. Nitko ne smije pogoditi tko je mlada žena koja će s njim putovati. Vlasti bi očekivale da pobjegnu morem, tako da će luke biti najopasnije. No, Josef je odlučio pobjeći preko pustinje. Spakirao je nekoliko stvari neophodnih za putovanje. Oslonit će se na prijatelje da ih opskrbe kad stignu na odredište. Pobjeći će u Egipat – u Aleksandriju.

Blijedo se osmjehnuo. Bila je jako privlačna, tako mlada i prekrasna. Magdal-eder, kći Siona, »kula stada«. Mora otići u polja, živjeti u progonstvu, baš kao što je prorok Mihej upozorio. No, kroz nju će se Sion jednoga dana ponovno uzdići do svoje moći. U njemu se opet probudilo divljenje prema prijatelju koji mu je pokazao stihove u Mihejevu proročanstvu, spominjući mu progonstvo, konačni povratak i obnovu Davidove kraljevske kuće. Njemu je, Josefu iz Arimateje, namijenio odgovornost za njezinu sigurnost. Josef neće iznevjeriti svojega prijatelja.

»Krenimo«, blago joj je rekao, »Magarce sam svezao pokraj vrata. Razgovarao sam s Lazarom i Martom. Kad prođe opasnost, poslat ćemo po njih. Obećajem ti«.

Bila je svjesna da je u pravu. Cijeloga je dana osjećala da će morati pobjeći pred ljubomornom mržnjom Heroda Antipe koji se na svojem prijestolju osjećao toliko nesigurnim da nije mogao podnijeti nijednog suparnika. A morala se skloniti i pred Rimljanima, koji su se



plašili pobune židovskoga naroda. Jaka je bila mržnja Židova prema rimskim osvajačima, a njihova se ljubav i naklonost prema Sinu Davidovu, koji je tako okrutno pogubljen, u svakom času mogla pretvoriti u pobunu. Bolje je da pobjegne, da glasine o nestanku tijela ne bi potakle samoubilački sukob naroda sa snažnim rimskim legijama. Koliko god bila mlada, ipak je shvaćala. Njezin joj je suprug sve objasnio, blago je zagrlivši, dok je u toplini njegova ramena skrivala suze. Pokušao ju je utješiti, a ona je zbog njega željela biti hrabra. No, u tome nije uspjela i u njegovim je očima vidjela koliko se boji za nju.

»Spremna sam, Josefe. Hajdemo«. Nijemo se osvrnula vrtom, udišući miris limuna i ljiljana, prašine koja je treperila u zraku. Napuštam ovaj dom, pomislila je, vjerojatno zauvijek. Brata i sestru, kuću u kojoj smo odrasli, vrt u kojemu smo se igrali. Vrt u kojemu sam prvi put susretnula svojega Gospodina. Naš zaklonjeni vrt. Zastala je, prisjećajući se.

Uzevši Mirjam za ruku, Josef je polagano krenuo prema vratima, dok mu je hladna prašina sa staze obavijala stopala u otvorenim sandalama. Pomogao je udovici svojega prijatelja da uzjaše magarca i odveo ga je. Polaganim korakom, sa štapom u ruci, poveo je magarac, udaljavajući se od palače. Povremeno bi bacio pogled na Mirjam. Imao je osjećaj da se povukla u vlastiti unutarnji svijet i da više ničeđa nije svjesna. Tiho je hodao pokraj nje, odvodeći je iz sela, niz zavojitu stazu, daleko od doma njezine mladosti, daleko od Betanije i Malinske gore, prema pustinji. Mjesec im je osvjetljavao put.

Pustinjski vjetar donosio je miris pijeska. Usne su joj ispucale od vrućine, a oči gorjele; napola ih je sklopila da se zaštiti od Sunčeva sjaja i pijeska koji joj je vjetar bacao u oči. Čvršće se omotala u ogrtač, pokušavajući se kapuljačom od bijele vune zaštititi od neprijateljske prirode. Josef je tiho hodao pokraj nje, izgubljen u vlastitim mislima, povremeno provjeravajući nije li previše umorna ili žedna. Brinuo se je li joj udobno, ali je bio svjestan da moraju žuriti.

Lagano se ljuljala naprijed-nazad na leđima magarca, dok su joj misli ponovno odlutale, što joj se posljednjih dana povremeno događalo. Ništa nije prekidalo njezino sanjarenje, jer se krajolik nije mijenjao. Sjećala se prvoga susreta s Ješuum. Sjedila je sama na klupi ograđenoga vrta u svojem domu u Betaniji. Njezin brat Lazar doveo je Ješuu u vrt te su šetali ondje u prohladnoj sjenci, nesvjesni njezine prisutnosti. Čula je za Ješuu – a tko nije? Bio je poznat po čitavoj Judeji. Znala je koliko mu se njezin brat divi. Kad ga je ugledala, i sama je